

Inzichten

donderdag 25 januari 2024

Best practices en highlights van de vaststellingen tijdens kwaliteitscontroles 2022 bij niet-OOB-bedrijfsrevisoren (campagne gestart in 2022 en voltooid in H2 2023)

Het College van toezicht op de bedrijfsrevisoren (hierna: “het College”) onderwerpt de bedrijfsrevisoren aan een kwaliteitscontrole met toepassing van artikel 52 van de wet van 7 december 2016 tot organisatie van het beroep van en het publiek toezicht op de bedrijfsrevisoren (hierna: “Wet van 7 december 2016”).

Hierna volgen de meest voorkomende vaststellingen en enkele *best practices* die het College vaststelde tijdens zijn controlecampagne bij niet-OOB-bedrijfsrevisoren¹, zoals opgestart in 2022 en voltooid in H2 2023.

1. Kwaliteitscontroles als onderzoek van de professionele activiteit van een bedrijfsrevisor

De kwaliteitscontrole van de professionele activiteit van een bedrijfsrevisor heeft onder meer tot doel na te gaan of de bedrijfsrevisor over een organisatie beschikt die aangepast is aan de aard en de omvang van zijn activiteiten, en, of hij zijn activiteiten verricht overeenkomstig de controlenormen en de toepasselijke deontologische regels. De kwaliteitscontrole is de hoeksteen van het vertrouwen van het publiek in financiële en niet-financiële informatie. Elk jaar onderwerpt het College verschillende niet-OOB-bedrijfsrevisoren aan een kwaliteitscontrole. Deze selectie bestaat uit bedrijfsrevisoren die zijn geselecteerd om te voldoen aan de toezichtcyclus van zes jaar en uit bedrijfsrevisoren die worden aangemerkt als bedrijfsrevisoren met een potentieel verhoogd risico op een minder goede auditkwaliteit.

Het College heeft tijdens zijn niet-OOB-kwaliteitscontroles 2022:

- de kantoororganisatie van 22 bedrijfsrevisoren² gecontroleerd en;
- minstens één controleopdracht³ van 39 bedrijfsrevisoren geïnspecteerd.

¹ Bedrijfsrevisoren die geen controle uitvoeren van een organisatie van openbaar belang (OOB) die op individuele basis meer dan één criterium overschrijdt als bedoeld in artikel 1:26 van het Wetboek van Vennootschappen en Verenigingen.

² Bedrijfsrevisoren-natuurlijke personen en bedrijfsrevisorenkantoren.

³ Commissarismandaat en/of andere wettelijke revisorale opdracht.

Als resultaat van de campagne legde het College **141⁴ maatregelen** op, waaronder:

- 10 terechtwijzingen;
- 51 hersteltermijnen;
- 21 bevelen; en
- 59 aanbevelingen.

Ter vergelijking: tijdens de vorige controlecampagne⁵ lag het aantal maatregelen op 228⁶.

Met zijn maatregelen beoogt het College preventief op te treden en herhaling van de inbreuk te voorkomen⁷.

Caveat:

Aangezien de selectie van de bedrijfsrevisoren elk jaar verandert, zijn de resultaten niet rechtstreeks vergelijkbaar van jaar tot jaar. Bovendien kan de jaarlijkse steekproef van gecontroleerde bedrijfsrevisoren een aantal bedrijfsrevisoren omvatten, als gevolg van de gerichte selectie van bedrijfsrevisoren, die als risicovol worden beschouwd, wat de interpretatie van de resultaten kan beïnvloeden.

De risicogebaseerde methode van het College om dossiers (en specifieke onderdelen van die dossiers) te selecteren voor inspectie is niet bedoeld om een representatieve steekproef van de controlewerkzaamheden van een bedrijfsrevisor te verzamelen. Zij is gericht op een selectie van controledossiers met een potentieel verhoogd risico op een minder goede auditkwaliteit, bijvoorbeeld controledossiers over meer complexe entiteiten of meer risicovolle sectoren of waarvoor lage erelonen werden gefactureerd. De selectie bevat daarnaast steeds een aantal willekeurig gekozen controledossiers.

Onze inspecties onderzoeken niet elk aspect van elk dossier. Deze inspectieresultaten mogen niet worden geëxtrapoleerd naar de ganse auditpopulatie, maar zijn te beschouwen als een indicatie van de wijze waarop de bedrijfsrevisoren hun potentieel risicovolle controleopdrachten aanpakken.

⁴ Het Comité van het College kwalificeert elke inbreuk afzonderlijk. Slechts in het uitzonderlijke geval dat inbreuken gelijk of zeer gelijkaardig zijn, neemt het Comité van het College deze inbreuken samen om één maatregel op te leggen.

⁵ Kwaliteitscontroles 2021 bij niet-OOB-bedrijfsrevisoren.

⁶ Zonder rekening te houden met de aandachtspunten die het College oplegde.

⁷ Meer informatie over de mogelijke beslissingen van het College is beschikbaar op de [website van het College](#). Terechtwijzingen zijn ordemaatregelen. Alleen de sanctiecommissie van de FSMA is bevoegd om administratieve sancties en dus repressieve maatregelen op te leggen.

2. Tekortkomingen op het vlak van de kantoororganisatie

Het College besloot in zijn actieplan 2022 om de uitvoering van de kwaliteitscontroles bij niet-OOB-bedrijfsrevisoren te oriënteren naar een thematische aanpak bestaande uit:

- de *monitoring*;
- de archivering;
- de strijd tegen het witwassen van geld en het financieren van terrorisme.

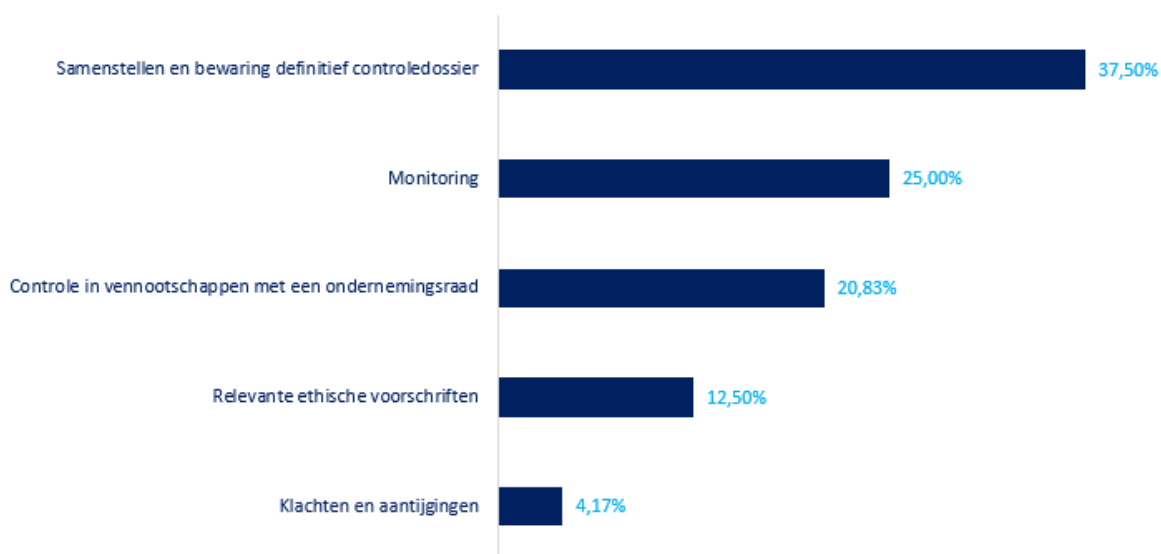
De kwaliteitscontroles behelsden steeds de analyse van de opzet van het interne kwaliteitsbeheersingssysteem en de toepassing van deze procedures en het normatieve en wetgevende kader in individuele controledossiers.

Het thema *monitoring* als vitaal concept voor de kwaliteitsbeheersing is waardevol, zowel wat betreft de opzet van de kantoorprocedures, als de toepassing ervan. Het laat ook toe de controle van het College uit te breiden met de toepassing van het wettelijk en normatief kader in de controledossiers.

Bij het selecteren van wettelijke controleopdrachten voor het nazicht van het monitoringproces had het College bijzondere aandacht voor de impact van de coronapandemie aan de hand van de volgende thema's:

- continuïteit en faillissement;
- boekhoudkundige waarderings;
- sectoren en auditcliënten geïmpacteerd door de coronapandemie (productiebedrijven met *supply chain* problemen, oninbare vorderingen, daling van klanten, enz.);
- werkzaamheden ten aanzien van de ondernemingsraad. In voorkomend geval wou het College nagaan of de bedrijfsrevisor aanwezig was op de ondernemingsraad indien verplicht, en, of hij de wettelijke vereiste informatie meedeelde.

De uitgevoerde controles leiden tot de vastgestelde tekortkomingen zoals getoond door onderstaande grafiek.

Figuur 1: Tekortkomingen op het vlak van de kantoororganisatie bij niet-OOB-bedrijfsrevisoren

**Top 3 tekortkomingen
inzake kantoororganisatie**

1. *Gebrekkige toepassing van procedures over het samenstellen en het bewaren van een definitief controledossier*
2. *Gebrek aan daadwerkelijke uitvoering van het monitoringsproces*
3. *Gebrekkige werkzaamheden ten aanzien van de ondernemingsraad*

De meeste (37,50 %) tekortkomingen die het College vaststelde op het vlak van de kantoororganisatie bij niet-OOB-bedrijfsrevisoren betreffen de toepassing van procedures over het samenstellen en het bewaren van een definitief controledossier. Het betreft hier allesbehalve een formalisme.

Mede met het oog op de interne en externe verantwoording voor de goede uitvoering van de controle, zijn in een goed controledossier uiterlijk 60 dagen na de ondertekening van de controleverklaring alle stukken opgenomen en is het controledossier afgesloten.

Artikel 17, §§ 2 en 3 van de Wet van 7 december 2016 luidt als volgt:

“§2. De bedrijfsrevisor bewaart alle andere gegevens en documenten die van belang zijn ter ondersteuning van de revisorale opdracht, zodat een getrouwe weergave van de uitvoering van de opdracht kan worden verkregen.

§ 3. Het controledossier wordt uiterlijk zestig dagen na de datum van ondertekening van het controleverslag gesloten.”.

De archivering is het sluitstuk van het rechtsgeldig tot stand gekomen controledossier en moet de bewaring zonder wijziging of aantasting van het controledossier en de erin aanwezige stukken waarborgen.

Acht de bedrijfsrevisor het nodig om, nadat het definitieve controledossier is samengesteld, wijzigingen aan te brengen of nieuwe stukken toe te voegen, dan moet hij in het controledossier documentatie opnemen over:

- de specifieke reden voor het aanbrengen van de wijziging of de toevoeging;
- wanneer en door wie de wijziging of toevoeging werd aangebracht en *gereviewed*⁸.

Een controledossier is maar rechtsgeldig indien het een getrouwe weergave vormt van de uitvoering van de opdracht.

Hoewel het College regelmatig lacunes vaststelt in de definitieve samenstelling van controledossiers, stelde het bij een selectie niet-OOB-bedrijfsrevisoren(kantoren) helemaal geen tekortkomingen vast. Dit is prijzenswaardig en het resultaat van discipline.

⁸ Norm ISA 230.16.

Enkele doeltreffende initiatieven en goede praktijken die het College heeft waargenomen wat betreft de definitieve samenstelling van controledossiers, zijn de volgende:

- het instellen van volledig papierloze elektronische controledossiers om een einde te maken aan het te laat verzamelen van papieren werkdocumenten;
- het gebruiken van een automatische archiveringsfunctie van controlesoftware om controle-informatie binnen de verzamelperiode vast te leggen;
- een strikter beleid voeren door een kortere samenstellingstermijn te hanteren dan de vereisten zoals opgelegd door het wettelijk en normatief kader (d.w.z. minder dan 60 dagen);
- herinneringsmails automatiseren voor het personeel voor naderende vervaldatum met een toenemende frequentie dicht bij de deadline; en
- het instellen van een sterke toon aan de top door het belang van het controledossier te duiden en tekortkomingen op te nemen in de prestatiebeoordelingen.

De tweede grootste categorie (25 %) van de tekortkomingen op het vlak van de kantoororganisatie bij niet-OOB-bedrijfsrevisoren gaat over de verplichte *monitoring*.

De *monitoring* van de naleving van de beleidslijnen en kwaliteitsbeheersingsprocedures heeft tot doel na te gaan of de professionele standaarden en de toepasselijke wettelijke en reglementaire vereisten worden nageleefd, of het kwaliteitsbeheersingssysteem adequaat is en effectief ten uitvoer wordt gelegd, en of de beleidslijnen en kwaliteitsbeheersingsprocedures van het kantoor al dan niet correct worden toegepast, zodat de verslagen die het kantoor uitbrengt in de gegeven omstandigheden passend zijn.

Monitoring bestrijkt alle terreinen van het kwaliteitscontrolesysteem van het bedrijfsrevisorenkantoor en vormt een hoeksteen om de kwaliteit van de werkzaamheden van de bedrijfsrevisor te waarborgen en te onderbouwen. **Het blijft verbazen dat sommige bedrijfsrevisoren dit basisconcept, bijna 10 jaar na de inwerkingtreding van ISQC 1, nog steeds niet beheersen of toepassen.**

De meest voorkomende tekortkoming die het College vaststelde op het vlak van *monitoring* is dat bedrijfsrevisorenkantoren zich beperkten tot het opstellen van een schriftelijk monitoringsproces. Dit volstaat niet. Ze moeten dit proces ook daadwerkelijk implementeren en op passende wijze documenteren.

Met ingang van 15 december 2023 trad de nieuwe ISQM 1⁹ in werking die de norm ISQC 1 vervangt en de opzet en de implementatie van een nieuw kwaliteitsmanagementsysteem voor de revisorale

⁹ International Standard on Quality Management (ISQM) 1, Quality Management for Firms that Perform Audits or Reviews of Financial Statements, or Other Assurance or Related Services Engagements.

opdrachten invoert. De paragrafen 53 en 54 van ISQM 1 vereisen een evaluatie van het kwaliteitsmanagementsysteem binnen één jaar, dus tegen 15 december 2024.

De bedrijfsrevisoren(kantoren) nemen best de opzet en de doeltreffendheid van hun interne monitoring op kwaliteitscontrolegebieden die het hele kantoor bestrijken, regelmatig onder de loep om ervoor te zorgen dat de monitoringactiviteiten degelijk en tijdig zijn.

Een nuttige overweging is om bepaalde monitoringsactiviteiten te digitaliseren of te automatiseren waar dat haalbaar is, zoals bijvoorbeeld het toezicht op de aanvaarding en voortzetting van cliënten, en aldus de naleving van de interne procedures beter te verzekeren.

Een goede praktijk bestaat er ook in om middels een root cause analysis de onderliggende oorzaken van de tekortkomingen vast te stellen, en aldus een doeltreffend herstelplan te ontwikkelen.

Communiceer tijdig de bevindingen/observaties van de controleactiviteiten van het bedrijfsrevisorenkantoor aan het personeel om herhaling van de tekortkomingen te voorkomen.

De derde meest voorkomende tekortkoming (20,83 %) dat het College vaststelde op het vlak van de kantoororganisatie bij niet-OOB-bedrijfsrevisoren gaat over de controle in vennootschappen waar een ondernemingsraad werd opgericht (artikel 3:83 tot en met artikel 3:92 van het WVV¹⁰).

De 4 taken van de bedrijfsrevisor, en in voorkomend geval de commissaris, in een vennootschap met een ondernemingsraad houden in dat hij of zij:

- 1° verslag uitbrengt bij de ondernemingsraad over de jaarrekening en over het jaarverslag;
- 2° de getrouwheid en volledigheid certificeert van de economische en financiële inlichtingen die het bestuursorgaan aan de ondernemingsraad verstrekt¹¹;
- 3° in het bijzonder ten behoeve van de door de werknemers benoemde leden van de ondernemingsraad, de betekenis van de aan de ondernemingsraad verstrekte economische en financiële inlichtingen ten aanzien van de financiële structuur en de evolutie in de financiële toestand van de vennootschap verklaart en ontleedt;
- 4° indien hij of zij van oordeel is dat hij of zij de in het 2° bedoelde certificering niet kan afgeven of indien hij of zij leemten vaststelt in de aan de ondernemingsraad verstrekte economische en financiële inlichtingen, het bestuursorgaan daarvan op de hoogte brengt en, indien dit daaraan geen gevolg geeft binnen een maand volgend op zijn of haar tussenkomst, op eigen initiatief de ondernemingsraad daarvan in kennis stelt.

¹⁰ Wetboek van Vennootschappen en Verenigingen (hierna "WVV").

¹¹ Voor zover deze inlichtingen uit de boekhouding, uit de jaarrekening van de vennootschap blijken of uit andere verifieerbare stukken voortvloeien.

In een vennootschap met een ondernemingsraad wordt de commissaris benoemd op voordracht van de ondernemingsraad, beraadslagend op initiatief en op voorstel van het bestuursorgaan en beslissend bij meerderheid van de stemmen uitgebracht door zijn leden en bij meerderheid van de stemmen uitgebracht door de leden benoemd door de werknemers.

De meest voorkomende tekortkomingen die het College vaststelde, waren:

- het ontbreken van de notulen van de ondernemingsraad over de (her)benoeming in het controledossier; en
- het niet melden van de overtredingen van de wettelijke bepalingen in het WVV aangaande de controle in een vennootschap met een ondernemingsraad, in het tweede deel van het commissarisverslag zoals bv. het ontbreken van het overhandigen door het bestuursorgaan van een kopie van de economische en financiële inlichtingen.

Een werkprogramma met de nuttige werkpapieren is een goede praktijk om te voldoen aan de opbouw en volledigheid van het controledossier.

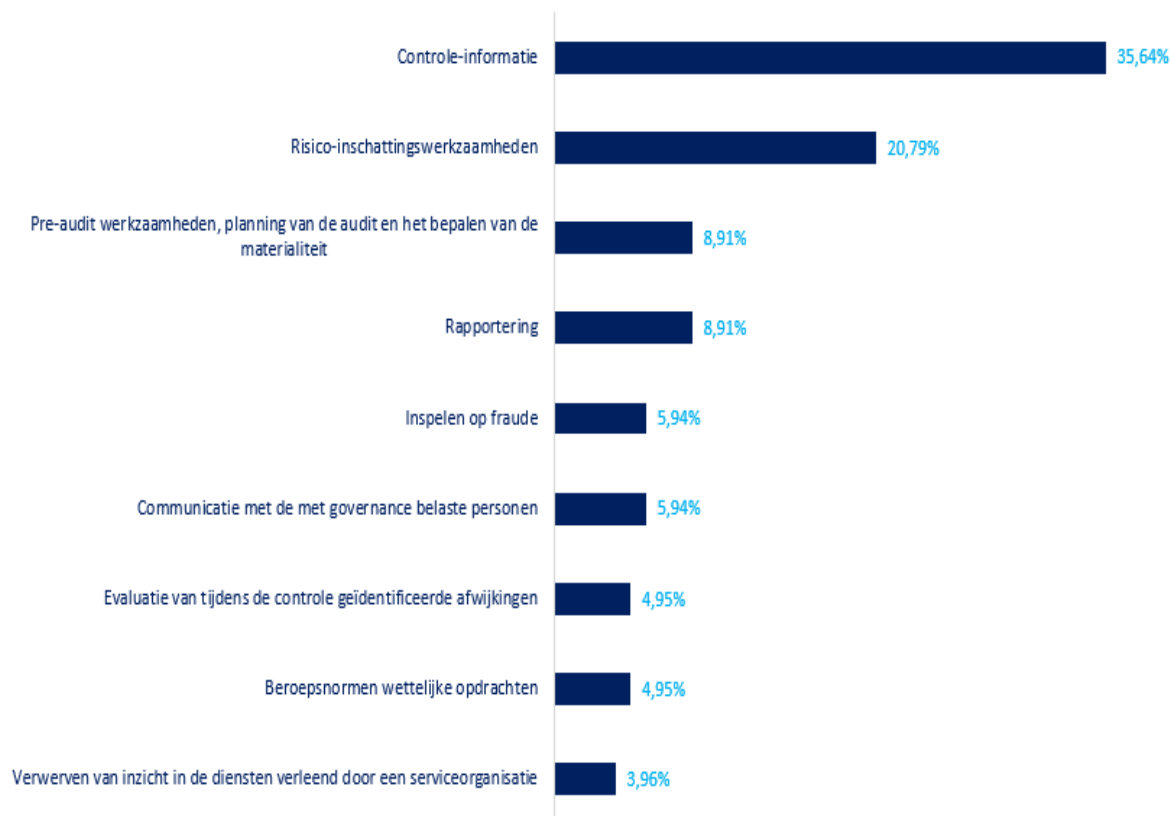
Het werkprogramma voor de voornoemde 4 taken is vergelijkbaar met traditionele werkprogramma's. Het uitbrengen van verslag aan de ondernemingsraad over de jaarrekening en over het jaarverslag beantwoordt immers aan de wettelijke opdracht van de commissaris en de verslaggeving aan de algemene vergadering zoals in vennootschappen zonder ondernemingsraad.

Het onderzoek naar eventuele leemten in de aan de ondernemingsraad verstrekte economische en financiële inlichtingen moet blijken uit het controleprogramma en het controledossier. Een goede praktijk is het hanteren van een checklist om de volledigheid van de informatie na te gaan, om vervolgens de eventuele impact van de niet-verstrekte inlichtingen op het getrouw beeld te evalueren.

Het is nuttig om in het werkprogramma te verwijzen naar wettelijke en normatieve bepalingen om de volledigheid van de uit te voeren controlewerkzaamheden te waarborgen.

3. Tekortkomingen op het vlak van de controleopdrachten

Onderstaande grafiek toont de categorieën van controlewerkzaamheden waarover het College tekortkomingen vaststelde tijdens zijn controle van de auditkwaliteit in de individuele controledossiers.

Figuur 2: Tekortkomingen op het vlak van de controleopdrachten bij niet-OOB-bedrijfsrevisoren

Top 3 tekortkomingen in controleopdrachten

1. Onvoldoende controlewerkzaamheden die toelaten voldoende en geschikte controle-informatie te verkrijgen om redelijke conclusies te trekken, waarop het oordeel steunt
2. Onvoldoende risico-inschattingswerkzaamheden voor het inschatten en identificeren van risico's op een afwijking van materieel belang door gebrek aan voldoende inzicht in de entiteit en haar omgeving
3. Gebrekkige uitvoering van pre-auditwerkzaamheden, planning van de audit, het bepaalde materialiteitsniveau en overtredingen van het WVV

Als meest voorkomende tekortkoming (35,64 %) in de controledossiers stelde het College tekortkomingen vast met betrekking tot controle-informatie. Controle-informatie is essentieel om de commissaris in staat te stellen zijn oordeel en controleverklaring te onderbouwen.

De norm ISA 500 behandelt de verantwoordelijkheid van de commissaris om controlewerkzaamheden op te zetten en uit te voeren teneinde voldoende en geschikte controle-informatie te verkrijgen om redelijke conclusies te trekken waarop hij of zij zijn oordeel steunt. De norm ISA 500 is van toepassing op alle controle-informatie die de commissaris in de loop van een controle verkrijgt.

Andere ISA's behandelen specifieke aspecten van de controle (bv. ISA 315 (Herzien)¹²), controle-informatie in verband met een bepaald onderwerp (bv. ISA 570 (Herzien)¹³), specifieke werkzaamheden om controle-informatie te verkrijgen (bv. ISA 520¹⁴) en de evaluatie of voldoende en geschikte controle-informatie is verkregen (ISA 200¹⁵ en ISA 330¹⁶).

In volgorde van meest tot minst frequent aantal tekortkomingen binnen de categorie van controle-informatie, stelde het College inbreuken vast op:

- de norm ISA 530 over het gebruik van steekproeven bij het uitvoeren van controlewerkzaamheden;
- de norm ISA 520 over het gebruik van gegevensgerichte cijferanalyses om relevante en betrouwbare controle-informatie te verkrijgen;
- de norm ISA 550 over controle-informatie met betrekking tot relaties en transacties met verbonden partijen;
- de norm ISA 500 over controlewerkzaamheden om voldoende en geschikte controle-informatie te verkrijgen zodat de commissaris redelijke conclusies kan trekken om zijn oordeel op te baseren;
- de norm ISA 505 over controlewerkzaamheden inzake externe bevestigingen;
- de norm ISA 501 over controle-informatie met betrekking tot bepaalde aspecten van de voorraad;
- de norm ISA 560 over gebeurtenissen na de einddatum van de verslagperiode;
- de norm ISA 570 over controle-informatie met betrekking tot de geschiktheid van de continuïteitsveronderstelling van het *management* en de mogelijkheid van de entiteit om haar continuïteit te handhaven;
- de norm ISA 540 over de controle van schattingen.

Het meeste werk van de bedrijfsrevisor bij het vormen van zijn oordeel bestaat uit het verkrijgen en evalueren van controle-informatie.

Controlewerkzaamheden om controle-informatie te verkrijgen kunnen bestaan uit inspecties, waarnemingen, bevestigingen, herberekeningen, cijferanalyses en het opnieuw uitvoeren, vaak in een bepaalde combinatie, naast het verzoeken om inlichtingen.

¹² Norm ISA 315 (Herzien) Risico's op een afwijking van materieel belang identificeren en inschatten door inzicht te verwerven in de entiteit en haar omgeving.

¹³ Norm ISA 570 (Herzien) Continuïteit.

¹⁴ Norm ISA 520 Cijferanalyses.

¹⁵ Norm ISA 200 Algehele doelstellingen van de onafhankelijke auditor alsmede het uitvoeren van een controle overeenkomstig de *Internationale Standards on Auditing*.

¹⁶ Norm ISA 330 Inspelen door de auditor op ingeschatte risico's.

Een redelijke mate van zekerheid verkrijgen, betekent dat de commissaris voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgt om het controlerisico (het risico dat de commissaris een onjuist oordeel tot uitdrukking brengt wanneer de financiële overzichten een afwijking van materieel belang bevatten) tot een aanvaardbaar laag niveau terug te brengen.

Zoals tijdens zijn controlecampagne 2021¹⁷ stelt het College ook tijdens zijn kwaliteitscontroles 2022 vast dat de verplichte risico-inschattingswerkzaamheden van de commissaris één van de meest voorkomende tekortkomingen (20,79 %) in controleopdrachten betreft.

De norm ISA 315 behandelt de verantwoordelijkheid van de commissaris voor het identificeren en inschatten van de risico's op een afwijking van materieel belang in de financiële overzichten door het verwerven van inzicht in de entiteit en haar omgeving, met inbegrip van haar interne beheersing.

De doelstelling van de commissaris is het identificeren en inschatten van de risico's op een afwijking van materieel belang op het niveau van de financiële overzichten en beweringen als gevolg van fraude of van fouten, door inzicht te verwerven in de entiteit en haar omgeving, met inbegrip van haar interne beheersing, zodat een basis wordt verkregen voor het opzetten en implementeren van manieren om op de ingeschatte risico's op een afwijking van materieel belang in te spelen.

Binnen de categorie van deze risico-inschattingswerkzaamheden hadden de meeste tekortkomingen die het College vaststelde binnen de controleopdrachten van niet-OOB-bedrijfsrevisoren betrekking op:

- de norm ISA 315.6 over de omvang van de risico-inschattingswerkzaamheden;
- de norm ISA 315.21 over het vereiste inzicht in de interne beheersingsactiviteiten van de entiteit en meer specifiek in de wijze waarop de entiteit op uit IT voortkomende risico's heeft ingespeeld; en
- de normen ISA 315.12 en 13 over het verwerven van inzicht in de interne beheersingsmaatregelen door de opzet van deze beheersingsmaatregelen te evalueren en na te gaan of ze zijn geïmplementeerd, door werkzaamheden uit te voeren in aanvulling op het verzoeken om inlichtingen bij personeelsleden van de entiteit.

Uit de vaststellingen bleek dat het controledossier geen of minstens onvoldoende controledocumentatie bevatte om aan te tonen dat de bedrijfsrevisor specifieke aandacht had besteed aan deze componenten van de interne beheersing.

Het belang van deze risicowerkzaamheden is niet te onderschatten. Het verwerven van inzicht in de entiteit en haar omgeving is een continu, dynamisch proces van het verzamelen, actualiseren en analyseren van informatie gedurende de gehele audit. Het inzicht vormt een referentiekader waarbinnen de commissaris de controle inplant en professionele oordeelsvorming toepast gedurende de gehele controle.

¹⁷ Kwaliteitscontroles 2021 bij niet-OOB-bedrijfsrevisoren (campagne gestart in 2021 en voltooid in H1 2022). Zie ook het Inzicht van 29 november 2022 van het College 'Highlights van de vaststellingen tijdens de kwaliteitscontroles 2021 bij niet-OOB-bedrijfsrevisoren', raadpleegbaar op [de website van het College](#).

Enkele doeltreffende initiatieven en goede praktijken die het College heeft waargenomen, focussen op het versterken en vervolledigen van de controledocumentatie over het door de bedrijfsrevisor verworven inzicht.

De controledocumentatie moet al de belangrijke elementen bevatten van het verworven inzicht in elk van de in de norm ISA 315.11 gespecificeerde aspecten van de entiteit en haar omgeving, en elk van de in de norm ISA 315.14-24 gespecificeerde componenten van de interne beheersing.

Dit geldt ook voor bedrijfsrevisorenkantoren van een minder grote omvang. Het belangrijkste aandachtspunt is of het verworven inzicht volstaat om aan de in de norm ISA 315 vermelde doelstelling te voldoen. Dit verworven inzicht moet blijken uit het controledossier.

De derde grootste categorie van inbreuken die het College vaststelde tijdens zijn kwaliteitscontroles 2022 in niet-OOB-dossiers betreffen, enerzijds, inbreuken met betrekking tot de pre-auditwerkzaamheden, de planning van de audit en het bepalen van de materialiteit (8,91 %) en, anderzijds, inbreuken met betrekking tot de rapportering (8,91 %).

De vaststellingen van het College zijn uiteenlopend.

Met betrekking tot de pre-auditwerkzaamheden stelde het College bijvoorbeeld vast dat bedrijfsrevisoren niet nakeken of de *one-to-one* regel¹⁸ werd nageleefd. Het stelde ook vast dat niet steeds alle vereiste medewerkers de onafhankelijkheidsverklaring voor de gecontroleerde entiteit ondertekenden.

Op het vlak van de planning van de audit stelde het College vast dat het controleprogramma van de commissaris niet steeds de aard, timing en omvang van de controlewerkzaamheden bevatte.

Eén van de doelstellingen van de commissaris is het op passende wijze toepassen van het begrip materialiteit bij de planning en uitvoering van de controle. Het controledossier moet niet enkel het bedrag van de materialiteit omvatten, maar ook de factoren toelichten die bij het vaststellen ervan in overweging zijn genomen.

De inbreuken met betrekking tot de rapportering die het College vaststelde, gaan veelal over het niet vermelden van overtredingen van het WVV in het tweede deel van het commissarisverslag. Door de vermelding hiervan brengt de commissaris de overtreding ter kennis van aandeelhouders en andere *stakeholders* van de gecontroleerde entiteit¹⁹. Dit kan nuttige informatie zijn voor bijvoorbeeld de aandeelhouders die moeten stemmen over de kwijting van de aansprakelijkheid van de bestuurders.

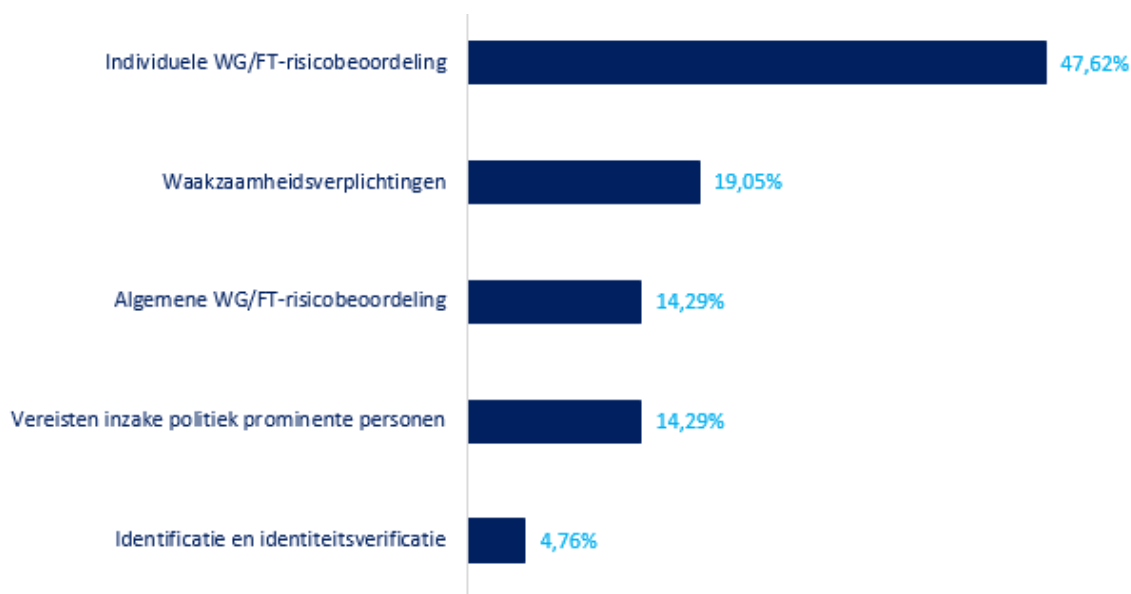
¹⁸ Art. 3:64, § 3 van het WVV.

¹⁹ In geval het commissarisverslag samen met de jaarrekening openbaar wordt gemaakt.

4. Tekortkomingen op het vlak van de antiwitwasverplichtingen

In het kader van de controle op de strijd tegen het witwassen van geld en de financiering van terrorisme (hierna: “WG/FT”) controleerde het College zowel de kantoororganisatie als de toepassing van de kantoorprocedures in een selectie van controledossiers.

Onderstaande grafiek toont de categorieën van antiwitwasverplichtingen waarover het College tekortkomingen vaststelde binnen niet-OOB-dossiers tijdens zijn campagne kwaliteitscontroles 2022.

Figuur 3: Tekortkomingen op het vlak van de antiwitwasverplichtingen bij niet-OOB-bedrijfsrevisoren

Top 3 tekortkomingen aan WG/FT-verplichtingen

1. Niet-gedateerde of laattijdige individuele beoordeling van de WG/FT-risico's
2. Gebrek aan aanpassing van de waakzaamheidsplicht
3. Gebrek aan geactualiseerde algemene risicobeoordeling en gebrek aan opzoeken over Politiek Prominente Personen

Zoals tijdens zijn kwaliteitscontrolecampagne 2021, is de meest voorkomende tekortkoming die het College vaststelde aan de WG/FT-verplichtingen, deze inzake de individuele beoordeling van de WG/FT-risico's. Het betreft bijna de helft (47,62 %) van de vastgestelde tekortkomingen.

De bedrijfsrevisor is verplicht tot de uitvoering van een individuele risicobeoordeling voor elke cliënt en dit vóór de aanvang van de zakelijke relatie (art. 34, § 1 Wet AML²⁰). Het doel is de aan de cliënt verbonden risico's te identificeren en te beoordelen, rekening houdend met de bijzondere kenmerken van de cliënt en de zakelijke relatie of de betrokken verrichting.

Het College stelde meermaals vast dat de individuele risicobeoordeling niet tijdig werd uitgevoerd, d.w.z. ten laatste op het tijdstip waarop de zakelijke relatie wordt aangegaan of de occasionele verrichting wordt uitgevoerd. Het stelde in sommige gevallen ook vast dat de risicobeoordeling geen datum bevatte waardoor de betrokken bedrijfsrevisor het tijdstip van het opstellen ervan niet kon aantonen.

Om tegemoet te komen aan deze vaststelling stelde het College zijn AML-Aanbeveling van 5 oktober 2023 op over onder meer de timing van de individuele WG/FT-risicobeoordeling. Deze AML-Aanbeveling is te vinden op zijn website²¹.

De individuele risicobeoordeling van de cliënt moet gebeuren vóór de aanvang van de zakelijke relatie.

In het geval van een commissarismandaat beschouwt het College de benoeming door de algemene vergadering als het moment waarop de commissaris formeel is aangesteld.

In dezelfde lijn is het moment van het aangaan van de zakelijke relatie voor het uitvoeren van een andere wettelijke opdracht de aanstelling van de bedrijfsrevisor door het bevoegde bestuursorgaan, met andere woorden het ondertekenen van de opdrachtbrief. Hetzelfde geldt voor andere opdrachten, zoals het voeren van de boekhouding, die de bedrijfsrevisor mag uitvoeren op grond van zijn inschrijving in het openbaar register en aldus onderworpen zijn aan de Wet AML.

In bijna één vierde (19,05 %) van de tekortkomingen aan WG/FT-verplichtingen stelde het College een inbreuk vast op de waakzaamheidsverplichtingen.

Deze categorie behelst bijvoorbeeld de tekortkoming wanneer de bedrijfsrevisor niet in volledige en actuele procedures voorziet – of deze niet toepast - van een verhoogde waakzaamheid ten aanzien van de zakelijke relatie of occasionele verrichting wanneer de cliënt, de lasthebber en/of uiteindelijke begunstigde gevestigd is in een derde land met een hoog risico.

²⁰ Wet van 18 september 2017 tot voorkoming van het witwassen van geld en de financiering van terrorisme en tot beperking van het gebruik van contanten (hierna: "Wet AML").

²¹ AML-Aanbeveling van het College van 5 oktober 2023, 'Tijdstip van de identificatie en de verificatie van de identiteit van de cliënt, de uiteindelijk begunstigden van de cliënt en de lasthebbers van de cliënt', raadpleegbaar op [de website van het College](#).

Een andere tekortkoming was dat, inzake de identificatie en de verificatie van de identiteit van de cliënt, de bedrijfsrevisor niet de geschikte waakzaamheidsmaatregelen koppelde aan het geïdentificeerd risiconiveau.

Met betrekking tot de identificatie en de verificatie van de identiteit van zijn cliënt, moet de bedrijfsrevisor de waakzaamheidsplicht aanpassen in functie van het vastgestelde risico verbonden aan de cliënt en de zakelijke relatie of aan de verrichting.

Eenvoudige maatregelen²² zijn passend bij een laag WG/FT-risico en verscherpte maatregelen²³ bij een hoog WG/FT-risico, zoals bijvoorbeeld een cliënt-inwoner van een geografisch gebied met een hoog risico of met risicokenmerken verbonden aan producten, diensten, verrichtingen of leveringskanalen.

De derde meest voorkomende tekortkoming (14,29 %) die het College vaststelde aan de WG/FT-verplichtingen betreft, enerzijds, de verplichting om een algemene risicobeoordeling op te stellen en regelmatig bij te werken en, anderzijds, de verplichtingen inzake een Politiek Prominente Persoon (PPP)²⁴.

Wat betreft de inbreuken met betrekking tot de uitvoering van een algemene risicobeoordeling stelde het College vast dat de bedrijfsrevisor in voorkomend geval geen volledige algemene risicobeoordeling had uitgevoerd of deze niet geactualiseerd had.

²² Wanneer uit de individuele risicobeoordeling blijkt dat het risico verbonden aan de cliënt en de zakelijke relatie of aan de verrichting laag is, kan de onderworpen entiteit de informatie die ze inwint, zich beperken ten opzichte van de informatie opgesomd in artikel 26, § 2 van de Wet AML. De ingewonnen informatie moet evenwel voldoende blijven om de betrokken persoon met voldoende zekerheid te kunnen onderscheiden van elke andere persoon.

²³ Wanneer uit de individuele risicobeoordeling blijkt dat het risico verbonden aan de cliënt en de zakelijke relatie of aan de verrichting hoog is, moet de onderworpen entiteit zich er met verhoogde aandacht van vergewissen dat de op grond van artikel 26, § 2 van de Wet AML ingewonnen informatie haar in staat stelt om de betrokken persoon op onbetwistbare wijze te onderscheiden van elke andere persoon. Indien nodig wint ze daartoe bijkomende informatie in.

²⁴ Een Politiek Prominente Persoon wordt gedefinieerd in artikel 4, 28° van de Wet AML.

De algemene risicobeoordeling is slechts volledig als deze rekening houdt met de variabelen vermeld in bijlage I en III van de Wet AML. Het College ontwikkelde het hulpmiddel 'Mijn algemene risicobeoordeling'²⁵ om de bedrijfsrevisor te ondersteunen bij de opmaak van zijn algemene risicobeoordeling. De algemene risicobeoordeling is te actualiseren telkens er zich een gebeurtenis voordoet die een significante invloed kan hebben op één of meerdere risico's. De AMLCO²⁶ verifieert minstens jaarlijks of de algemene risicobeoordeling nog actueel is.

Een goede praktijk tot bewijs van de actualisatie bestaat erin om een vast veld te voorzien voor het vermelden van de datum van het opstellen en herzien van de algemene risicobeoordeling.

Inzake de verplichting tot identificatie en verificatie van de identiteit van Politiek Prominente Personen (PPP), stelde het College meermaals vast dat de bedrijfsrevisor naliert om redelijke maatregelen te nemen om te bepalen of een cliënt, een lasthebber of een uiteindelijke begunstigde van een cliënt een PPP, een familielid van een PPP of een persoon bekend als naaste geassocieerde van een PPP is.

Het is niet voldoende om de identificatie van een PPP uit te voeren op basis van 'algemene kennis' zonder gebruik te maken van consulteerbare databases of andere beschikbare informatie.

De bedrijfsrevisor moet zijn opzoekingen in het controledossier documenteren, ook wanneer de opzoeking niets heeft opgeleverd.

* * *

²⁵ Het hulpmiddel 'Mijn algemene risicobeoordeling' is raadpleegbaar op [de website van het College](#).

²⁶ *Anti-money laundering compliance officer*: persoon die belast is met de opdrachten zoals bedoeld in artikel 9, § 2 van de Wet AML.